

MERE I HAVEN

HÅNDBOG FOR HAVENETVÆRK

Udarbejdet i samarbejde med Praktisk Økologis lokale netværk

Kontakt: netvaerk@merelivihaven.dk

Indhold

Om Mere Liv i Haven

Lokale Havenetværk

Hvad laver netværkene?

Hvordan starter jeg et lokalt havenetværk?

Hvordan kan jeg blive en del af et netværk?

Hvordan fungerer www.merelivihaven.dk

Temanetværk for den praktiske økologi

Kom godt i gang med netværkene

Når netværket er kommet i gang

Planlæg langsigtet

Planlægning af arrangementer

Foredragsaften om kompost

Lav forskellige indslag

Drejebog: Praktisk Økologi Festival

Forventningsafstem arrangementerne på forhånd

Invitation til Åben Havelåge

Gode råd til Åbne Havelåger

Gode råd fra Åbne Havelåger

Styrk relationer og skab sammenhold

Netværksøkonomi

Spørg om hjælp

Hvem og hvad i Praktisk Økologi

Håndbog for Praktiske Økologer og Lokale Havenetværk

Mere Liv i Haven

Mere Liv i Haven skaber rammerne for at flere haveaktiviteter kan finde sted lokalt, så havefolket kan dele viden, dele havernes overflod, og blive inspireret til selvforsyning på helt nye måder. Ønsket er at få både mennesker og grøntsager til at gro, gennem praktisk viden formidlet i haverne, og lokalt samarbejde der sætter handlinger bag de økologiske værdier.

Lokale havenetværk er derfor kernen i den praktiske formidling af økologisk have dyrkning og økologisk livsstil, ligesom Haveambassadørkurserne og mentorordninger sikrer, at der lokalt er ressourcepersoner til at igangsætte vigtige lokale samarbejder med økologi og haver i centrum.

Tilsammen synliggør Mere Liv i Haven en voksende bæredygtighedsbevægelse, der tager udgangspunkt i vores hverdag, vores havebrug og ressourcerne i vores lokalsamfund.

Lokale Havenetværk

Mere Liv i Haven netværk er Praktisk Økologis lokale mødesteder for økologiske have dyrkere. De er igangsat og drives af PØ medlemmer, men alle kan deltage i netværkene og aktiviteterne.

Hvad laver netværkene?

Alle lokale netværk er forskellige. Nogle har 10 medlemmer andre 150, og da aktiviteterne hviler på medlemmernes initiativer, kan de gå i mange retninger. Mange netværk tager udgangspunkt i det som haveejere holder rigtig meget af; at tage på havevandring hos hinanden, høre historier og dele erfaringer. Alt efter sæson er der i netværkene rig mulighed for at dele ud af sit overskud af frø, planter, kompost mm. En del netværk arrangerer inspirationsture sammen, laver fællesbestillinger til planteskoler, og enkelte steder er der begyndt at opstå havehjælp eller arbejdsfællesskaber medlemmerne i mellem, både til havepasning i sommerferien, men også hjælp til nogle af de mere uoverskuelige anlægningsprojekter, som er langt sjovere når opgaven løftes i fællesskab.

Hvordan starter jeg et lokalt havenetværk?

Praktiske økologer over hele landet har allerede igangsat mere end 30 lokale havenetværk, og det er der kommet mange gode erfaringer ud af.

1. Gør det sammen

Find en eller to du kan starte netværket sammen med, så du ikke kommer til at sidde med det hele selv. Det gør det lettere at fordele opgaver fra starten, og sjovere at komme i gang med planlægningen.

2. Skriv en invitation

Skriv en invitation til opstartsmødet og send det til netvaerk@praktiskoekologi.dk, eller skriv hvis du vil have hjælp eller inspiration til formulering af en. Invitationen skal indeholde dato, tid, sted og kontaktoplysninger samt en liste over de postnumre, hvorfra du gerne vil invitere medlemmer fra Praktisk Økologi. Invitationen skal helst sendes en måned inden mødet.

3. Invitationen sendes ud

Foreningen sender invitationen ud sammen med et brev fra foreningen, og tilmeldingerne til opstartsmødet vil begynde at tikke ind i din indbakke. Vi giver ikke oplysninger på foreningens medlemmer uden deres samtykke, derfor sender vi invitationer ud gennem foreningen på vegne af initiativtageren.

Gør det sammen

Vær synlige

Planlæg og fordel opgaver

4. Vær synlige

Når invitationen til opstartsmødet er sendt afsted, så kontakt foreningens netværksgruppe og få oprettet en netværksside på www.merelivihaven.dk på forhånd. Det gør initiativet mere synligt, og hvis I skriver opstartsmødet i kalenderen, så bliver det også synligt i kalenderen på Praktisk Økologis hjemmeside og på Havenyt.dk, og når dermed ud til endnu flere haveinteresserede i jeres omegn.

Fortæl også om netværkets opstartsmøde til venner og bekendte, og hæng fx en invitation op på biblioteket, i brugsen eller på kulturhuset.

5. Planlæg og fordel opgaver

Når I afholder opstartsmøde, så sørg for at få planlagt næste møde inden I går hjem. Det er også en god idé at få fordelt nogle opgaver mellem de fremmødte. Er der fx et par stykker der vil stå for møder og arrangementer, er der nogle der er gode til at få spredt ordet til lokalaviser og arrangementskalendere på biblioteker, skoler mm., nogen der kan lave opsøgende arbejde mht. besøgssteder og foredragsholdere, og nogle der vil stå for netværkssiden (lægge billeder op, være kontaktperson, opdatere tekster mm.). Måske vil I holde det simpelt og blot starte med 2-3 tovholdere, der selv fordeler opgaverne imellem sig. Det er helt op til jer.

6. Opbyg relationer

Det er altid en udfordring at stable et nyt netværk på benene, mange har travlt, og hvem er det lige der har tid til at tage en tørn. Udfordringen med hvem der tager ansvar styrkes af, at der i starten er fokus på at opbygge relationer i netværket.

Brug de første møder på at tage på besøg i hinandens haver, inviter indenfor, lav en runde hvor I hver især fortæller om noget I brænder for i jeres haver, og find ud af hvordan I kan hjælpe hinanden til dagligt: hvad kan I bytte af kompost, jord, frø, tid og gode råd? Er der en eller flere der har særlige erfaringer og styrker inden for havedyrkning, så spørg om de vil være mentorer for dem der ved lidt mindre i netværket? Brug hinanden, vær ærlige og generøse.

7. Spørg om hjælp

Det er mange flere erfaringer at hente end lige i eget netværk, så brug de andre netværks Tavler på hjemmesiden – spørg dem, få gode råd og lav gerne arrangementer sammen.

Kontakt Praktisk Økologi på netvaerk@praktiskoekologi.dk

hvis I har spørgsmål brug for konkret hjælp, eller vil have fingrene i materialer fra andre netværk eller fra foreningen (bannere, plakater, flyers, forklæder, blade osv.)

Hvordan kan jeg blive en del af et netværk?

Du melder dig ind i dit lokale netværk ved at gå ind på hjemmesiden www.merelivihaven.dk. Her trykker du på »Deltag i netværk« under det valgte netværk. Nu skal du udfylde navn, ny adgangskode og mailadresse. Tryk på »Deltag i netværk«. Herefter vil du modtage en bekræftelsesmail i din indbakke. Åbn mailen og bekræft din mailadresse ved at følge instrukserne. Når det er gjort kan du logge ind på www.merelivihaven.dk ved at klikke på »log ind« i øverste venstre hjørne. Når du er logget ind har du adgang til at lave opslag og deltage i diskussioner på dit netværks 'Tavle', og følge med i netværkets aktiviteter på kalenderen.

Hvordan fungerer www.merelivihaven.dk?

www.merelivihaven.dk er kommunikationsplatformen for alle lokalnetværkene. Her kan man melde sig aktiv i et netværk, finde arrangementer over hele landet og læse om projektets andre aktiviteter. Siden er bygget op omkring en kalender og en opslagstavle for hvert netværk, samt en samlet kalender og en generel nyhedstavle.

Hvert netværk har en kontaktperson, som man kan skrive til gennem netværksmailen fx ribe@merelivihaven.dk. Kontaktpersonen og 2–3 andre medlemmer har udvidet redigeringsadgang til siden og kan oprette arrangementer på kalenderen. Når der oprettes arrangementer på kalenderen kommer arrangementet automatisk på havenyt- og økologi.dk-kalenderen.

Har du meldt dig ind i et netværk kan du skrive indlæg på Tavlen ved at logge ind på siden. Tavlen er lavet til kommunikation i netværkene, så korrespondancer ikke drukner i mailstrømme. Har du en god idé til en udflugt, har du lyst til at vise din have frem, eller vil du finde nogen at starte haveprojekter med, så er det Tavlen du skal skrive på. Når du laver et opslag på Tavlen, får netværkets medlemmer besked pr mail, og svarer de, får du besked om det i din indbakke.

På www.merelivihaven.dk kan du også downloade Mere Liv i Haven grafik, plakater og logoer til brug ved annoncering og invitationer. Du kan finde foredragslister, profiler og kontakter på alle haveambassadørerne, og informationer omkring Mere Liv i Haven, netværk og temanetværk.

Temanetværk for den praktiske økologi

Alle medlemmer af Landsforeningen Praktisk Økologi kan danne temanetværk. Temanetværkene adskiller sig fra de lokale netværk ved at være landsdækkende og som navnet siger, at centrere sig omkring et tema.

Der er fx taget initiativer til temanetværk inden for:

økologisk bihold, humlebi-haver, økologiske smålandbrug, og økologisk husholdning.

Med temanetværkene er det ønsket at medlemmer og andre interesserede får organiseret et fagligt netværk, der kan arbejde mere koordineret med udvalgte dagsordner.

Når netværket er kommet i gang

Planlæg langsigtet

Planlægningen af havemøder sker ofte hen ad vejen, men for at lette arbejdet gennem året, så er det en rigtig god idé at lægge en overordnet plan for hele året, i starten eller slutningen af året.

Kolding netværket har en plan for hele året. Det er blevet til en netværkskalender, som kan tages med til arrangementer, markeder og hænges op forskellige steder – og dermed nå ud til rigtig mange. De har ca. et fast arrangement/møde om måneden, men har også gjort plads til ekstra arrangementer for den nære gruppe.

Planlægning af arrangementer

Når netværket mødes i starten af sæsonen fx i februar, så få snakket igennem hvad I vil i år. Fordel ansvaret på forskellige skuldre – en måde at gøre det på er, ved at hver person/arbejdsgruppe tager sig af minimum et arrangement.

Der er mange forskellige måder at planlægge et arrangement alt efter type, erfaring og tilgang. Men overordnet set kan et forløb se sådan ud:

"Foredragsaften om Kompost"

1. Tovholderne laver en kort beskrivelse af arrangementet. Hav på forhånd gjort jer tanker i netværket omkring vinklen på foredraget. Skal det være praktisk, teoretisk eller en blanding? Skal det være i en weekend eller en sen hverdag? Hvilket niveau efterspørges? Henvender det sig til begyndere eller erfarne? Og hvem kan komme på det valgte tidspunkt? Passer det til målgruppen?
2. Spørg ud i netværket om nogen kender til erfarne kompost-folk. Hvis ikke, så kontakt Praktisk Økologi, eller spørg andre netværk til råds ved at lave et opslag på deres Tavler.
3. Når I har fundet en foredragsholder og fastsat et evt. honorar, så aftal dato, tid, sted og tilmeldingsfrist. Opret arrangementet på netværkets kalender på www.merelivihaven.dk (evt. gennem netværkets kontaktperson, hvis ikke I har skriveadgang til kalenderen), og sæt en kontaktperson + mailadresse på, som kan tage imod tilmeldinger. Annoncér evt. også bredere fx i lokalavis, på bibliotek e.l. hvis I vil have nye med.

4. Når I nærmer jer dagen, så vurder om der er nok tilmeldte til at gennemføre arrangementet. Hvis der er, så skriv til foredragsholderen, giv en opdatering og en bekræftelse af tid og sted. Skriv også ud til de tilmeldte med en begejstret opdatering, bekræft tid og sted, og mind dem om forholdene (fx hvis der kræves forudbetaling, eller der skal medbringes fx jordprøver e.l.)
5. Når dagen er kommet, så gør klar med te, kaffe og kage – og stil evt. et syltetøjsglas frem til kaffe/kage-donationer, hvis I gerne vil have dækket udgifterne. I kan også bede deltagerne om at tage med til sammenskudsgilde (kage, frugt, saft mm.).
6. Byd velkommen når alle er ankommet, fortæl kort om Praktisk Økologi og havenetværket og nyd aftenen. Tag gerne billeder undervejs, som I kan bruge til at fortælle om arrangementet efterfølgende.
7. Rund af med at takke foredragsholderen. Fortæl evt. om netværkets næste arrangementer og hvordan andre kan blive involveret, og spørg om der er forslag til andre faglige temaer til kommende arrangementer.
8. Dagen efter kan I lave et opslag på Tavlen, hvor der står et lille skriv om aftenen, hvad der blev fortalt og diskuteret, og vedhæft gerne et par stemningsbilleder.

Lav forskellige indslag

Lav forskellige indslag på møderne, så de henvender sig bredt.

Himmerland netværket har haft gode erfaringer med havebesøg hos et medlem, hvor et andet medlem så har planlagt et kort fagligt oplæg (15–20 min) efter havevandringen. Roskilde netværket har planlagt det første halve år med havevandringer, der har forskellige faglige temaer fx bier og sædskifte, temaer som værten har budt ind med. Det er en god måde at få diskussioner i gang på – med en konkret have i ryggen og et andet perspektiv i ord. Dermed er der både noget for dem, der gerne vil opleve og inspireres, og noget for dem der hellere vil diskutere og gå mere i dybden med et emne – og alle får en god oplevelse og noget med hjem.

Tranum-Brovst netværket startede op, som en arbejdsgruppe med to udvalgte facilitatorer, hvor de på skift tog til hinandens haver og hjalp med en konkret praktisk haveopgave fx etablering af kompost, etablering af højbed osv. Facilitatorerne koordinerer det havefaglige fx ved at vurdere hvad der kan nås på en aften, hvad der skal medbringes af redskaber og hvilke metoder der kan afprøves. De har derved koblet et havebesøg med en praktisk opgave, og hjælper på sigt hinanden med større anlægningsopgaver, mens de lærer hinanden at kende. Samme metode er ved at blive introduceret i Kolding-Bjert netværket.

”Drejebog: lokal Mere Liv i Haven festival”

Mere Liv i Haven Festivaler kan være rigtig mange ting, men vigtigst af alt skal de samle praktiske økologer til at dele viden om økologi og bæredygtighed. Festivalen er båret af medlemmer, både som koordinatore på dagen og som formidlere under værkstederne – eksperter findes i fællesskab og i praksis – for viden er derude, vi skal bare mødes og dele!

Festivalen kan afholdes som et hel- eller halvdagsarrangement, på en hel weekenddag eller en halv hverdag, alt efter tid og lyst. Lejre netværket har afholdt et par lokale festivaler. Deres model er et pulserende mødested for lokale praktiske økologer, en hverdags eftermiddag og aften, hvor en række stude- og foredragsholdere (= andre medlemmer) fortæller om forskellige vinkler og metoder i deres økologiske virke. Der er ligeledes fælles plantebestilling, plante- og frøbytte, kage, kaffe, saft og forskellige hjemmelavede smagsprøver.

1. Nedsæt en arbejdsgruppe der har tid og lyst til at planlægge en festivaldag. Sæt en dato, tid og sted – og book stedet (fx kulturhus) i god tid. Annoncer for festivalen (i første omgang konceptet og datoen) på merelivihaven.dk, på lokale samlingssteder (købmand, bibliotek, kulturhus e.l.) og i lokalavisen. Download grafik og logo på www.merelivihaven.dk til brug ved annoncering og invitationer.
2. Begynd at spørge rundt i netværket og i nabonetværkene om nogle vil byde ind med oplæg, stude eller andre bidrag. Få lagt programmet på plads som tilbagemeldingerne kommer. Husk at holde alle involveret ajour med planlægningen.
3. Send det færdige program ud, og annoncer igen.
4. Aftal med stedet at der er borde, stole, projektor og evt. tekøkken (vand og el) til rådighed. Skriv ud til studeholdere og oplægsholdere et par dage før, bekræft tid og sted, og evt. hvad de skal medbringe.
6. På dagen mødes tovholderne, sætter borde op, og gør klar til åbning. Sørg for at der er god stemning, kaffe, te og kage, PØ blade på bordene, og mulighed for svar på de spørgsmål der kan komme.

Forventningsafstem arrangementerne på forhånd

Beskriv indholdet af arrangementerne godt, så forventningerne er klare.

En havevandring er som regel en skøn oplevelse, men det kan gå skævt, og det sker nogle gange. For have-

folket er vilde med at give gode råd og kommentere – og det er ikke altid det man har brug for, når man for første gang åbner sin have.

Gør det klart, når der inviteres om det er en havevandring der er til for at inspirere og lære fra sig, eller om det er en have der gerne vil have hjælp og gode råd – eller begge dele. Hvis havevandringen primært er til inspiration, så er det en god idé at tage en diskussionsrunde bagefter, hvor I kan dele perspektiver og få stillet spørgsmål på et mere neutralt grundlag.

“Eksempel på invitation”

”Kom og besøg mig og min have i Snekkersten. Jeg har 900 m² have, som jeg er ved at omdanne til min drømmehave. Det er en ganske almindelig parcelhushave, som jeg har overtaget for 6 år siden. Haven var oprindelig en typisk byhave med græsplæne og nogle enkelte træer – jeg er ved at omdanne den til en frodig biotop for bestøvere, fugle og mindre pattedyr. Jeg interesserer mig meget for pindsvin og har mange gode steder i haven, som pindsvinene elsker, som jeg kan vise frem. Derudover har jeg en køkkenhave på ca. 10 m², som jeg håber på at kunne udvide. Næste år vil jeg formentlig anlægge et drivhus i genbrugsmaterialer, så vi kan dyrke endnu mere. Jeg er dog ikke så erfaren, når det gælder selvforsyning og dyrkning af grøntsager, så jeg er åben for gode ideer og inspiration fra mine havegæster og deler gerne ud af min egne erfaringer indtil videre. Jeg vil rigtig gerne fortælle besøgende om varmekompostering og vise, hvordan jeg gør. Jeg har også 3 høns, som forsyner os med æg. Det er skovhøns, som er robuste og kendt for at være gode, rolige begynderhøns. Vi har selv bygget hønsehuset, og jeg kan vise, hvor let det er.

Jeg holder åben havelåge den første lørdag i hver måned mellem maj og september. Havelågen er åben mellem 14 og 16. Send en sms i forvejen.”

Gode råd til Åbne Havelåger

Afstemning af forventninger: gør det tydeligt i din invitation hvorfor du inviterer til åben havelåge. Er det for at få gode råd og tips til din have, er det for at lære fra dig, er det for at dele ud af viden på helt særlige områder fx drivhus eller høns, eller er det noget helt andet? Har du noget at dele ud af, planter, frø osv.

God beskrivelse og invitation: skriv lidt om hvilken type have du har. Er det en køkkenhave, prydhave, skovhave? Er den børnevenlig, har du drivhus, er den nyanlagt eller har den mange år på bagen?

Åben bestemte dage: det er trykkest for besøgende at have nogle faste tidspunkter, hvor du åbner havelågen. Så i stedet for at sige – ”bare kom i løbet af dagen” – så skriv et tidsrum, hvor du giver en tur.

Markedsføring af dagen: skriv en lille notits til den lokale avis om din Åbne Havelåge, slå det op på Facebook, læg en lille seddel i postkasserne på din vej, eller hæng en seddel op på skolen, biblioteket e.l.

Forslag fra tidligere ÅH-folk: Husk at forventningsafstemme, så man undgår at der kommer unødvendige kommentarer og at besøgende kører forgæves. Server lidt varmt og en småkage – det er som regel der, hvor de gode snakke og udvekslinger sker.

Gode råd fra Åbne Havelåger

”Jeg kontakter de lokale aviser, når jeg holder Åben Havelåge. De besøgende kommer ikke af sig selv – og det er nu engang sjovest at få mere end nogle få besøgende. Vi gør det jo for at få flere til at blive inspireret til at dyrke økologisk eller i hvert fald uden at sprøjte.

Min have roder en del, og derfor foretrækker jeg at guide – i hvert fald lige i starten. Jeg plejer at fortælle, at haven er mit fristed, og at min havetid deles mellem det, jeg har rigtig meget lyst til at lave lige nu, og det, der er nødvendigt, hvis jeg skal være delvis selvforsynende med grønsager, frugt og bær. Jeg gør ikke have rent af hensyn til gæster, kun af hensyn til planterne.

Jeg har været udsat for at få bemærkninger om ukrudt og en lidt rodet have, derfor lukker jeg lige munden på evt. kritiske røster med ovennævnte. Så tænker de kun, og jeg kan få lov til at bruge tiden til at fortælle om min dejlige have, hvordan jeg dyrker, og hvorfor. Det er den letteste del – bare være sig selv og fortælle. Spørg evt.: Hvordan gør I det her – så får man selv inspiration og der bliver dialog. Og du lærer med garanti noget af de andre.

På vej ud af haven, når de er blevet tændt på at dyrke økologisk eller i hvert fald inspireret til at prøve noget nyt, står der et havebord med en stak Praktisk Økologi og andet fra Praktisk Økologi, evt. frø, jeg har til overs, topløg, planter eller andet, jeg gerne vil dele ud af. Det kommer an på dagen. Er der få besøgende og jeg har tid, så spørger jeg, om vi skal drikke en kop te/kaffe. Det er jo hyggeligt at få besøg i sin have.” Karna Maj, Nakskov

Styrk relationer og skab sammenhold

Det er altid en kæmpe oplevelse at stable noget større på benene sammen. Det er udfordrende, sjovt, lærerigt og til tider hårdt. Det ryster folk sammen, og gør det tydeligt hvad man kan gøre, når man gør det sammen!

Lejre netværket afholder hver år en lokal Mere Liv i Haven festival med ca. 100 besøgende. Arrangementsgruppen står for at booke kulturhus, finde lokale haveentusiaster der vil holde oplæg eller have en stand, sørge for kaffe og kage, arrangere fælles plantebestilling mm. Det er en oplevelse der giver energi og skaber sammenhold i kernegruppen, og noget der er vigtigt for engagementet på sigt.

Netværksøkonomi

Nogle netværks har genereret et lille overskud på markedssalg af planter, kaffe-tilskud e.l. Opbevaringen af de små beløb, til senere brug ved netværkets egne arrangementer, er netværkets eget ansvar. I Praktisk Økologi arbejder vi med stor tillid til hinanden, og derfor stoler vi på, at netværkene selv kan administrere evt. overskud. Det kan dog være en god idé at have et regnskabsdokument liggende i netværks-regi, som løbende opdateres, så netværkets pulje er gennemsigtig for alle netværkets aktive medlemmer.

Spørg om hjælp

Det er mange erfaringer at hente i det store PØ netværk, så brug de andre netværks Tavler på merelivihaven-siden – spørg dem, få gode råd og lav gerne arrangementer sammen.

Der er også hjælp at hente hos Praktisk Økologi. Skal I bruge PØ materialer til et arrangement, så sender vi. Er der fejl eller mangler på hjemmesiden, så kan vi gøre det bedre. Og har I mod på mere, vildere og større, så sætter vi hele maskinen i gang og får sat fut i økologien sammen.

Hvem og hvad?

I Landsforeningen Praktisk Økologi kan der findes hjælp og opbakning hos:

Bestyrelsens arbejdsgruppe "lokale natværk i Praktisk Økologi": netvaerk@praktiskoekologi.dk

Haveambassadørerne: Find dem her www.merelivihaven.dk/haveambassadoerer/profiler/

Havementorerne: Find dem her www.oekologi.dk/foreningen/havementor/

Lone, sekretariatsleder: PØ materialer og årets markedsplaner. Skriv til info@praktiskoekologi.dk

Bestyrelsen: Find dem her www.oekologi.dk/foreningen/bestyrelsen/